

SUG'URTA KOMPANIYALARI FOND BOZORIDA INSTITUTSIONAL INVESTOR SIFATIDA

Ibragimova Nilufar

**Samarqand Davlat Universitetining Kattaqo'rg'on filiali
Aniq va tabiiy fanlar fakulteti o'qituvchisi**

Samarov Behro'zbek

Tursunov Vohidjon

Buxgalteriya hisobi va audit ta'lim yo'nalishi 4- bosqich talabalari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14523279>

Annotatsiya. Maqolada sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyatidagi roli ochib berilgan. Sug'urta kompaniyalari institutsional investor sifatida moliya bozorining, ayniqsa kapital bozorining muhim ishtirokchisi hisoblanadi. Ular moliya bozorida raqobatni kuchaytirish, moliyaviy innovatsiyalarni rag'batlantirish, korporativ boshqaruvni kuchaytirish, bozordagi integratsiyalashuvga ta'sir ko'rsatish, tartibga solishni qo'llab-quvvatlashda muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: sug'urta kompaniyalari, institutsional investor, investitsiya faoliyati, moliya bozori, iqtisodiyot, kapital bozori.

INSURANCE COMPANIES AS INSTITUTIONAL INVESTORS IN THE STOCK MARKET

Abstract. The role of insurance companies in investment activity is revealed in the article. Insurance companies as institutional investors are an important participant of the financial market, especially the capital market. They play an important role in strengthening competition in the financial market, stimulating financial innovation, strengthening corporate governance, influencing market integration, and supporting regulation.

Key words: insurance companies, institutional investor, investment activity, financial market, economy, capital market.

So'nggi yillarda butun dunyoda axborot kommunikatsiya, texnologiya rivojlanayotgani iqtisodiyotni ham shunga hamohang tarzda rivojlantirib borishga undamoqda. Bilamizki, iqtisodiyotni, moliya hamda kapital bozorlarini rivojlantirishning eng samarali yo'llaridan biri bu ko'proq investitsiya jalb qilishdir. Birgina kapital bozorida amalga oshiriladigan investitsiya faoliyati davlat iqtisodiyotiga sezilarli foyda keltiradi. Serbiyalik olim Mladenka Balaban o'zining shu sohada olib borgan tadqiqot ishlarida moliyaviy savdolarning asosiy ishtirokchilari moliyaviy vositachilar deb, ularni 3 turga bo'lgan:

1. An'anaviy muassasalar (banklar, jamg'arma kassalari va boshqalar.)
2. Institutsional investorlar (sug'urta kompaniyalari, pensiya jamg'armalari, moliya kompaniyalari va boshqalar)
3. Kollektiv investorlar (investitsiya kompaniyalari, pay fondlari, broker-diler institutlari va birja brokerlari).[1]

Bizda fond bozorida investitsiya ishtirokchilari mayda (oddiy, kichik) va institutsional (yirik) investorlarga bo'linadi. Boshqa yevropa mamlakatlaridagi singari bizdagi fond bozorida ham yirik, ya'ni institutsional investorlardan biri bu sug'urta kompaniyalaridir.

Sug'urta kompaniyalari o'zining asosiy yo'nalishidan tashqari fond bozorida institutsional investor sifatida ham faoliyatni amalga oshiradi va ushbu faoliyat bilan shug'ullanishi sug'urta faoliyatining o'ziga xosligini anglatadi. Sug'urta kompaniyalarining fond bozorida investitsiya faoliyatini amalga oshirishi nafaqat davlatning iqtisodiyotiga, balki sug'urta kompaniyalari uchun ham ushbu faoliyat katta daromad manbai hisoblanadi. Sug'urta kompaniyalari asosiy faoliyatidan ishlab topgan va o'zi to'plagan vaqtincha bo'sh turgan pul mablag'larini qimmatli qog'ozlar bozorida investitsiya faoliyatiga yo'naltiradi. Moliyaviy bozorlarda faol ishtirok etish va investitsiya qilingan mablag'lar hajmi sug'urta kompaniyalarini eng muhim institutsional investorlar sifatida aniqlash imkonini beradi.

Sug'urta kompaniyalarida o'z mablag'laridan tashqari, investitsiyalarning asosiy manbai sug'urta faoliyatini amalga oshirishda sug'urta kompaniyalari tomonidan shakllantiriladigan sug'urta zaxiralari bo'lib, ularni yaratish zarurati sug'urta hodisalarining ehtimoliy xususiyati va sodir bo'lish hajmi va momentining noaniqligi, yo'qotishlar bilan belgilanadi. Sug'urta zaxiralari investitsiyalarning asosiy manbai bo'lib, hayotni sug'urtalash ularning uzoq muddatli istiqbollarini ta'minlaydi. Sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyati davlat tomonidan ham vaqtincha bo'sh mablag'lardan, ham sug'urta zaxiralaridan foydalanish asosida tartibga solinadi va o'z mablag'larini joylashtirish, sug'urta zaxiralari va moliyalashtirish hamda profilaktika choralari uchun zaxiralar bo'yicha normativ talablar orqali amalga oshiriladi. Sug'urta zaxiralarini joylashtirish deganda ularning xavfsizligini qoplash uchun qabul qilingan aktivlar tushuniladi. Barcha tartibga soluvchi cheklovlar sug'urta kompaniyalarining xavfsizligi va moliyaviy barqarorligining zarur darajasini ta'minlaydi. Sug'urta zaxiralarini qoplash uchun qabul qilingan aktivlar quyidagi xususiyatlarga ega bo'lishi kerak: diversifikatsiya, to'lov, rentabellik, likvidlik va ishonchlilik.[2] Hozirgi O'zbekiston fond bozori investitsiya faoliyatida sug'urta kompaniyalarining ishtiroki deyarli juda kam. Yevropa davlatlari moliya bozorida bo'lsa sug'urta kompaniyasi 8,5 trn. bilan eng yirik institutsional investor hisoblanadi. Shu tufayli sug'urta kompaniyalarini kapital bozoriga ko'proq jal qilish lozim, negaki, sug'urta orqali jalb qilingan mablag'lar butun mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Buning uchun yurtimizda shu sohani rag'batlantiruvchi qonunchilikni ko'paytirish, soha rivojidadagi ichki va tashqi muammolarni aniqlash, chet el tajribasidan foydalangan holda yangidan yangi huquqiy mexanizmlarni ishlab chiqish, sug'urta kompaniyalari sonini ko'paytirish, ularning faoliyatiga to'sqinlik qiluvchi mavjud cheklovlarni olib tashlash hamda sug'urta kompaniyalari faoliyatini amalga oshirish uchun qo'yilgan talablarni yengillashtirish lozim.

Xulosa sifatida shuni aytishimiz mumkinki, sug'urta kompaniyalarining fond bozorida investitsiya faoliyatini rivojlantirish va qo'llab quvvatlash uchun, avvalo, shu sohani tartibga soluvchi yangi, to'ldiruvchi hamda rag'batlantiruvchi qonunchilik normalarini ishlab chiqish orqali, investitsiya faoliyatini amalga oshirishda yengillik va imtiyozlar berish orqali biz ham yevropa davlatlari singari kapital bozorida sug'urta kompaniyalarining faol ishtirokini ta'minlashimiz mumkin.

References:

1. Mladenka Balaban. Role of insurance company as institutional investors

<https://core.ac.uk/download/pdf/33812139.pdf>

1. М.А. Щербakov. Страховые организации как важнейший институциональный инвестор. Economics & Law 2015. № 2(48)ISSN 2221-7347.
2. Qimmatli qog'ozlar bozori faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish markazi, Davlat mulkini boshqarish davlat qo'mitasi, Moliya vazirligi va Markaziy banki Boshqaruvining 2008-yil 7-noyabrdagi 306-V- sonli qarori bilan tasdiqlangan "Qimmatli qog'ozlar bozorida institutsional investorlar faoliyatining professional standartlari to'g'risida"gi nizomi.
3. Мелкумова Р.Г. Научный руководитель: Биндасова Н.А. Деятельность страховых компаний на рынке ценных бумаг. Таврический научный обозреватель www.tavr.science № 1 (январь), 2016.
4. Musayeva, S. I. (2024). ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF INTERACTIVE METHODS INTRODUCING THE CLT (COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING) APPROACH. World Scientific Research Journal, 32(1), 217-219.
5. The importance of insurance companies for financial stability
https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fsr/art/ecb.fsrart200912en_05.pdf

